

Калашник Надія Сергіївна

*доктор наук з державного управління, доцент,
професор кафедри регіонального управління та місцевого самоврядування
Львівського регіонального інституту державного управління
Національної академії державного управління
при Президенті України
ORCID: 0000-0003-0814-0246
e-mail: kalashnykn@ukr.net*

ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ В УКРАЇНІ

Проаналізовано стратегічні напрями запобігання корупції в Україні. Визначено причини їх зміни та суспільний запит на такі дії керівництва держави. Охарактеризовано базові нормативно-правові документи, які регламентують діяльність держави у напрямі запобігання корупції. Базуючись на аналізі останніх змін, визначено тенденції розвитку процесів запобігання корупції, властиві розвитку нашого суспільства на сучасному етапі.

Ключові слова: державна політика; антикорупційні заходи; стратегія; боротьба з корупцією; органи державної влади; суспільство.

Постановка проблеми. Значний рівень корупції у діяльності органів державної влади, органів місцевого самоврядування та державних підприємств є негативним явищем, яке системно обумовлює низький рівень розвитку економіки у державі, складність у залученні іноземних інвестицій, невдоволення суспільства, внаслідок чого гальмується проведення реформ. Корупція шкодить також і розвитку приватного сектору, коли органами державної влади і місцевого самоврядування неправомірно створюються переваги для окремих суб'єктів підприємницької діяльності, або занадто широко трактуються повноваження під час здійснення контрольних заходів тощо.

Впродовж багатьох років міжнародні експерти наголошують на тому, що Україна з часу набуття нею незалежності перебуває під значним впливом корупції, як у сфері державного управління, так і в приватному секторі. При цьому окремо наголошується на особливому поширенні корупційних проявів у сфері дозвільної та контролюючої діяльності органів державної влади стосовно підприємців, під час судового розгляду спорів та діяльності правоохоронних органів, під час державного адміністрування та контролю за сплатою податків і митного оформлення товарів, у сфері державних закупівель, енергетичному секторі, розподілі землі та інших природних ресурсів. Проведення виборів також характеризується, як правило, корупційними зловживаннями, підкупом виборців тощо [1]. Відповідно, у суспільстві сформувався значний запит на активні дії держави у сфері боротьби з корупцією як масовим явищем. Задля ефективності

заходів необхідно чітко усвідомлювати стратегію та напрями державної політики протидії корупції.

Аналіз останніх досліджень та публікацій свідчить про певну популярність дослідження проблем формування та реалізації державної політики у сфері запобігання корупції. Різні аспекти антикорупційної політики досліджувалися З. Живаком, С. Кондратюком, І. Реваком [2] (з погляду на управління економічними процесами в суспільстві); В. Василевичем, Т. Василевською, В. Нестировичем, Ю. Ковбасюком та іншими [3] (розглядали формування та реалізацію державної антикорупційної політики); О. Березою [4] (як чинник впровадження соціально-економічних реформ). Окремим блоком джерел про антикорупційну діяльність держави є нормативно-правові акти та супровідні документи до них [5 – 8], а також звіти міжнародних організацій та експертів [9]. З іншого боку, впродовж 2019 р. відбулася низка значних державницько-політичних змін в Україні, що суттєво вплинула на бачення та стратегічні рішення у різних сферах соціально-політичного життя, зокрема і у сфері боротьби з корупцією.

Виокремлення невіршених раніше частин загальної проблеми. Невіршеною частиною проблематики є нові бачення до розвитку антикорупційної політики в Україні, зважаючи на потреби суспільства та тенденції управлінських рішень, які втілюються в нормативно-правових актах.

Виклад основного матеріалу. Впродовж понад двадцять років корупція залишається однією з найбільших проблем України та є темою для постійних обговорень як для українського політикуму та спільноти, так і для міжнародних партнерів нашої країни. В Індексі сприйняття корупції (далі – ІСК), що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International та базується на оцінках підприємців та аналітиків, за підсумками 2018 р. наша країна посіла 120 сходинку у переліку зі 180 країн світу. І хоча з року в рік позиції України у рейтингу покращуються, такий стан речей все ще є далеким від прийняттого. Саме корупція, за даними численних аналітичних звітів та опитувань, є найбільшою проблемою як для іноземного, так і для вітчизняного бізнесу. Очевидними проблемами, викликаними високим рівнем хабарництва та зловживання, є руйнація системи цінностей суспільства, тотальна недовіра до органів державної влади, що врешті-решт призводить до негативних економічних наслідків, збільшуючи нерівність та уповільнюючи зростання доходів населення [10]. На особливому значенні цієї проблеми для українського суспільства акцентує увагу і новообраний президент, який обіцяв у найкоротші строки вжити необхідні заходи щодо її подолання.

Відповідно до ст. 5 та ст. 6 Конвенції ООН проти корупції, держави-учасниці повинні розробляти і здійснювати ефективну скоординовану політику щодо протидії корупції та утворити з цією метою спеціально уповноважений орган (органи). Відповідні рекомендації надані Україні Групою держав проти корупції (GRECO), Організацією економічної співпраці та розвитку (ОЕСР) та

експертами ЄС [11]. Україна намагається виконати всі рекомендації авторитетних міжнародних партнерів. На сьогодні стратегічні напрями подолання корупції в Україні закріплені в нормативних актах. Але питання полягає у тому, які саме тенденції закріплюють ці документи, наскільки їх прийняття є своєчасним, норми актуальні, такі, що відповідають запитам суспільства.

Зазначимо, що стратегічним документом, який регулює сферу запобігання корупції, чинним на сьогодні, є Закон України “Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки” [12]. Як бачимо, оновлення мало б відбутися ще два роки тому, але Антикорупційна стратегія на 2018 – 2020 рр. зараз існує лише як проект закону [13]. Ми порівняємо основні положення цих документів, щоб зрозуміти, як змінюються тенденції в антикорупційній діяльності нашої країни.

Закон України “Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки” [14] визначає такі стратегічні напрями антикорупційної політики в Україні:

- формування та реалізація державної антикорупційної політики;
- створення доброчесної публічної служби;
- покарання за корупцію;
- формування негативного ставлення до корупції.

Не цитуючи норми цього закону, лише наголосимо на основних заходах та тенденціях цього нормативно-правового акта. Так, формування та реалізація державної антикорупційної політики передбачає прийняття законодавства щодо виконання рекомендацій Групи держав проти корупції (GRECO) у частині: встановлення обмежень і забезпечення прозорості та підзвітності фінансування політичних партій і виборчих кампаній; ухвалення законодавства щодо особливих механізмів запобігання конфлікту інтересів у діяльності виборних посадових осіб, зокрема з визначенням можливих форм конфлікту інтересів, правил щодо його запобігання та поведінки у ситуації, коли виникає конфлікт інтересів, інституційного механізму щодо моніторингу законодавства про конфлікт інтересів і пропорційних та стримуючих санкцій за його порушення; ухвалення законодавства щодо визначення правових засад лобіювання, ухвалення законодавства щодо посилення громадського контролю за прийняттям рішень виборними посадовими особами, зокрема через запровадження механізму попереднього громадського обговорення суспільно важливих рішень із використанням позитивного вітчизняного досвіду та на основі найкращої світової практики; підвищення рівня прозорості діяльності Верховної Ради України та місцевих рад, зокрема шляхом практичної реалізації положень про забезпечення доступу громадян до засідань представницьких органів, оприлюднення інформації про діяльність комітетів Верховної Ради України та місцевих рад (зокрема протоколів засідань), оприлюднення в Інтернеті інформації про народних депутатів України та депутатів місцевих рад. Отже, передбачається значна нормотворча робота.

Не зважаючи на те, що термін дії Антикорупційної стратегії вже закінчився, підсумки нормотворчої діяльності є досить скромними. У період 2017 – 2019 рр. до Закону України “Про запобігання корупції” [15] зміни вносилися 8 разів, 3 з яких вже у 2019 р. Зміни були спрямовані швидше на врегулювання допущених раніше неточностей та розподілення повноважень новостворених антикорупційних органів та вже існуючих правоохоронних органів.

Наступний напрям – створення добросовісної публічної служби, що передбачає ухвалення законодавства щодо запровадження ефективних механізмів виявлення, запобігання конфлікту інтересів, а також декларування майна, доходів, витратків і зобов’язань фінансового спрямування публічних службовців, передбачивши, зокрема:

- правові інструменти виявлення, запобігання та врегулювання ситуацій, пов’язаних із виникненням конфліктів інтересів;
- подання декларацій у режимі реального часу;
- перегляд розміру витрат, які підлягають декларуванню, та інших положень форми декларації із метою виявлення можливих конфліктів інтересів;
- запровадження відкритої єдиної електронної бази даних декларацій;
- створення незалежного органу з достатніми повноваженнями для здійснення контролю за дотриманням законодавства щодо запобігання конфлікту інтересів та за повнотою і достовірністю декларацій;
- застосування пропорційних та стримуючих санкцій за порушення законодавства щодо запобігання конфлікту інтересів та декларування доходів, витратків і зобов’язань фінансового типу;
- покладення на спеціально уповноважений орган із питань запобігання корупції функції з проведення моніторингу практики застосування етичних стандартів та надання роз’яснень із метою коригування недоліків у практиці застосування; забезпечення регулярного навчання службовців із питань етики та дотримання антикорупційних вимог [16].

Як бачимо, основні тенденції стосуються контрольної діяльності за доходами та витратами службовців. Досить невизначеним є намір покласти на спеціально уповноважений орган певні (не визначені!) функції щодо застосування етичних стандартів та роз’яснення особливостей практики їх застосування.

Також до напрямку створення добросовісної служби належить: запобігання корупції у діяльності органів виконавчої влади, що передбачає визначення засад загальної відомчої політики щодо запобігання та протидії корупції у відповідній сфері, осіб, відповідальних за моніторинг її імплементації, оцінку та періодичний перегляд; запобігання корупції у сфері державних закупівель; запобігання корупції у судовій системі та органах кримінальної юстиції. Реалізація останньої тенденції передбачає: зменшення обсягу суддівського імунітету та надання судді лише функціонального імунітету (імунітету від звинувачення за дії, вчинені у процесі виконання суддівських функцій); врегулювання питань щодо запобігання та

вирішення конфлікту інтересів у діяльності представників судової влади; визначення особливостей проведення спеціальної перевірки щодо кандидатів на посаду судді; подання, оприлюднення (зокрема в Інтернеті) та моніторинг достовірності даних декларацій суддів про майно, доходи, видатки та зобов'язання фінансового типу. Ці напрями залишилися не реалізованими у повному обсязі. На сьогодні в Україні почав працювати Антикорупційний суд, але поки рано робити якісь висновки про його діяльність через незначний проміжок часу його роботи.

До реалізації напрямку “створення доброчесної публічної служби” також було зараховано запобігання корупції у приватному секторі, що передбачає: здійснити заходи, спрямовані на проведення дерегуляції економіки, забезпечення вільної конкуренції, адміністративної та судової реформ; реформувати правоохоронні та контролюючі органи; прийняти нормативно-правові акти щодо неможливості допуску юридичних осіб, причетних до корупційних правопорушень, до публічних ресурсів (брати участь у державних закупівлях, аукціонах, отримувати державні кредити, субсидії, субвенції, пільги з оподаткування тощо), щодо виконання юридичного обов'язку і чітких правил про повідомлення про корупційні правопорушення внутрішніми та зовнішніми аудиторами; забезпечити ефективне впровадження закону щодо застосування заходів кримінально-правового типу до юридичних осіб за корупційні правопорушення.

Окремої уваги, на нашу думку, заслуговує тенденція щодо доступу до інформації. Для цього необхідно провести інвентаризацію публічних реєстрів, які містять суспільно важливу інформацію, та передбачити їх розкриття з урахуванням вимог щодо захисту персональних даних, спрощення доступу (зокрема здешевлення доступу) до публічних реєстрів; а також – створити нормативно-правові та організаційні основи для запровадження доступу до інформації у формі “відкритих даних” та повторного використання інформації.

Наступним магістральним напрямом реалізації Антикорупційної стратегії є покарання за корупцію. Дії держави у цьому напрямі мали б бути спрямовані на внесення змін до законодавства України щодо:

- визначення поняття та переліку корупційних злочинів;
- усунення можливості для осіб, які вчинили корупційні злочини, бути звільненими від відповідальності та покарання, зокрема з передачею на поруки, у зв'язку з дієвим каяттям, випробуванням тощо;
- створення можливостей досудового розслідування та судового провадження, а також стягнення у дохід держави (конфіскацію) майна, набутого внаслідок злочинної діяльності, у разі, якщо підозрюваний (обвинувачений) ухиляється від слідства чи суду; створення гарантій для ефективного управління такими активами, зокрема із застосуванням механізмів громадського контролю (наприклад через утворення спеціального фонду).

Можемо констатувати, що у вказаний період була подана численна кількість законопроектів до Парламенту щодо приведення вітчизняного

законодавства до вимог міжнародних стандартів, але більшість змін залишилися непоміченими суспільством через специфіку судової практики, а саме не було забезпечено принцип “невідворотності покарання”.

Напряма “формування негативного ставлення до корупції” передбачав ухвалення у співпраці з інститутами громадянського суспільства плану заходів, орієнтованого на різні соціальні та вікові групи і спрямованого на комплексне вирішення проблеми толерантного ставлення населення до корупції, передбачивши, зокрема: регулярне проведення інформаційних кампаній, спрямованих на формування психологічної установки у населення щодо несприйняття корупції як способу вирішення проблеми; підвищення рівня правової свідомості населення, зокрема у частині обізнаності громадян щодо своїх прав та свобод, механізму їх реалізації та правових способів захисту; роз’яснення найбільш важливих антикорупційних заходів, що здійснюються в державі, положень законодавства про запобігання та протидію корупції, зокрема в частині визначення видів та форм корупційної поведінки. Можемо зазначити, що у цьому напрямі є активні зрушення. Але це швидше заслуга ЗМІ, небайдужих громадян, активістів, громадських організацій. Тобто цей напрям розвивається стихійно, а його частина у галузі роз’яснювальної та виховної роботи з населенням потребує плановості та системності.

Переходячи до розгляду наступного програмного документа, а точніше проекту цього документа (проект Закону про Антикорупційну стратегію на 2018 – 2020 рр.), зауважимо, що його виклад буде швидше тезовим та описовим, оскільки він так і не став чинним. Тому його положення ми розглядаємо більше як орієнтири, тенденції до змін, або відсутності змін в антикорупційній діяльності. Отже, законопроект спрямований на досягнення таких результатів, як:

1) забезпечення здійснення результативної антикорупційної політики шляхом удосконалення правового регулювання питань запобігання, виявлення та протидії корупції, виявлення та усунення причин та умов, що сприяють її проявам, формування в суспільстві нетерпимого ставлення до корупції в усіх сферах суспільного життя та у приватному секторі;

2) підвищення рівня прозорості в діяльності представницьких органів, посилення фінансової дисципліни політичних партій, дотримання встановленого порядку отримання внесків від фізичних та юридичних осіб, запровадження електронної системи звітності політичних партій;

3) проведення необхідних антикорупційних заходів в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, забезпечення прозорості в їх діяльності та істотне зниження рівня їх корумпованості;

4) завершення реформування судової влади та органів кримінальної юстиції в Україні, забезпечення доброчесної поведінки прокурорів, істотне зниження рівня корупції в діяльності органів прокуратури та усунення корупційних ризиків у судочинстві;

5) протидія корупції в процесі приватизації та управлінні публічними ресурсами;

6) усунення корупційних передумов ведення бізнесу, формування сприятливого для відмови від корупційної практики бізнес-клімату та нетолерантного ставлення бізнесу до корупції;

7) посилення системи виявлення та розслідування корупційних злочинів і пов'язаних із корупцією правопорушень, конфіскації майна, яке було предметом або доходом від злочинної діяльності, повернення конфіскованих доходів, здобутих злочинним шляхом з-за кордону, забезпечення невідворотності притягнення до відповідальності осіб, що вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення;

8) формування в суспільстві атмосфери нетерпимості до проявів корупції, формування у населення довіри до антикорупційної політики держави і позитивного ставлення до викривачів, а також системне залучення державою активної частини населення, громадських об'єднань, представників бізнесу до антикорупційних заходів [17].

Не зважаючи на те, що кількість стратегічних напрямів була збільшена, у порівнянні з Антикорупційною стратегією 2014 – 2017 рр., основні напрями залишилися такими ж. Новими можна вважати: формування сприятливого для відмови від корупційної практики бізнес-клімату та нетолерантного ставлення бізнесу до корупції (тобто розмежували методи формування негативної громадської думки та представників бізнесу); посилення системи виявлення та розслідування корупційних злочинів і пов'язаних із корупцією правопорушень, конфіскації майна, яке було предметом або доходом від злочинної діяльності, повернення конфіскованих доходів, здобутих злочинним шляхом з-за кордону, забезпечення невідворотності притягнення до відповідальності осіб, що вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення (повернення грошей з-за кордону стало надзвичайно актуальним із 2014 р.; також зроблений висновок, що недотримання невідворотності покарання за злочин, зокрема і в сфері корупції, в очах людей зводить нанівець всі реформи).

Наступною галуззю, яка потребує аналізу, є діяльність Уряду як суб'єкта формування та реалізації державної антикорупційної політики. Не зважаючи на відсутність програмного документа, на сьогодні Уряд вбачає основними напрямами подолання корупції в Україні в короткі строки такі [18]:

1. Належне та ефективне функціонування Єдиного державного реєстру декларацій. Передбачається, що з використанням автоматичного контролю електронних декларацій, а також автоматизованого обміну даними з державними реєстрами, кількість повних перевірок зросте за рахунок автоматизації процесу повної перевірки в частині збору інформації. Функціонування системи контролю електронних декларацій передбачає автоматизований обмін інформацією з 16 реєстрами та інформаційними базами даних державних органів України.

Національне агентство вже затвердило відповідні порядки та протоколи автоматизованого обміну інформацією для доступу до 13 державних реєстрів. Запуск автоматизованого обміну інформацією з трьома ключовими реєстрами Міністерства юстиції України (Державний реєстр актів цивільного стану громадян, Єдиний реєстр довіреностей, Спадковий реєстр), за позицією цього міністерства, буде можливим після прийняття Верховною Радою України відповідного законопроекту (реєстраційний № 7276), який внесений до Парламенту ще в листопаді 2017 р., проте протягом минулого року так і залишився не розглянутим.

2. Підвищення рівня доброчесності публічних службовців та громадськості.

3. Забезпечення ефективної діяльності Державного бюро розслідувань та Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів. Станом на 1 січня 2019 р. Державним бюро розслідувань як правоохоронним органом здійснювалося досудове розслідування понад 2400 кримінальних проваджень, з яких 569 – розпочато слідчими бюро. Скеровано до суду 70 кримінальних проваджень. Таке співвідношення доведених до судового розгляду справ на тлі шквалу повідомлень про корупційні злочини викликає невдоволення суспільства та різку критику з боку вищого політикуму. Нині тривають перевірки в ДБР, результати якої мають продемонструвати результативність діяльність цього органу.

4. Забезпечення ефективної комунікаційної підтримки реформи. В цьому ракурсі ключова мета комунікації – підвищення рівня поінформованості громадян та бізнесу щодо: персональної відповідальності за корупцію, шляхів уникнення та викриття корупційних дій.

5. Удосконалення системи контролю за партійними фінансами. На це вже зверталася увага в попередніх документах. Але, за висновками міжнародних експертів, саме таке завуальоване корупційне втручання у виборчий процес містить приховані загрози щодо майбутнього впливу на найважливіші управлінські рішення.

Як бачимо, погляд Уряду України на невідкладні антикорупційні заходи є “вужчим”, але, з іншого боку, передбачає більш конкретні кроки у порівнянні з баченням Верховної Ради України на державну політику запобігання корупції.

Не можемо оминати увагою останні зміни в законодавстві, оскільки саме вони в умовах відсутності програмного документа демонструють реакцію влади на суспільні запити. Так, у жовтні цього року був прийнятий Закон “Про внесення змін до Закону України “Про запобігання корупції” щодо викривачів корупції”, який закріплює визначення правового статусу викривачів корупції, їх прав та гарантій захисту, забезпечення умов для розкриття інформації про корупцію. Водночас цей закон доповнює ст. 53-7 “Винагорода викривачу” нормою, яка

передбачає право на винагороду викривача, який повідомив про корупційний злочин, грошовий розмір предмета якого або завдані державі збитки від якого у п'ять тисяч і більше разів перевищують розмір прожиткового мінімуму для працездатних осіб, установленого законом на час вчинення злочину, зокрема через засоби масової інформації, журналістів, громадські об'єднання та професійні спілки, які визначені як зовнішні канали. Також цей закон передбачає внутрішні (способи захищеного та анонімного повідомлення інформації керівнику або уповноваженому підрозділу органу, де викривач працює, проходить службу чи навчання або на замовлення яких виконує роботу) та регулярні канали (анонімне інформування викривачем, зокрема НАЗК) повідомлення про корупційні правопорушення.

При цьому НАБУ, НАЗК та інші спеціально уповноважені суб'єкти у цій сфері зобов'язані створити захищені анонімні канали зв'язку (канали онлайн-зв'язку, анонімні гарячі лінії, електронні поштові скриньки та інше), через які викривач може здійснити повідомлення, гарантовано зберігаючи свою анонімність. Вимоги до захисту таких каналів зв'язку визначає НАЗК. Для захисту прав та представництва своїх інтересів викривач може користуватися усіма видами правової допомоги, передбаченої Законом "Про безоплатну правову допомогу" або залучити адвоката самостійно. Водночас ухвалений закон визначає розмір винагороди викривачам корупції: він має становити 10% від грошового розміру предмета корупційного злочину або розміру завданих державі збитків від злочину та встановлюватися після ухвалення обвинувального вироку суду. Розмір винагороди не може перевищувати трьох тисяч мінімальних заробітних плат, установлених на час вчинення злочину. Нововведення набудуть чинності з 1 січня 2020 р. [19].

Перелічені нововведення спрямовані на вплив не так на корупціонерів або потенційних корупціонерів, як на представників громадянського суспільства та представників середнього бізнесу, тобто тієї ланки населення, що є потенційним давачем хабара. Ці зміни мають створити умови для викриття корупції та стимулювати населення не застосовувати корупційні дії як засіб вирішення проблемних ситуацій.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Аналіз програмних документів продемонстрував наявність певних магістральних напрямів державної політики у сфері запобігання корупції, реалізація яких необхідна для подолання (максимального зменшення) цього явища. З погляду на політикум, до таких напрямів належать:

- удосконалення правового регулювання питань запобігання, виявлення та протидії корупції;
- формування в суспільстві нетерпимого ставлення до корупції в усіх сферах суспільного життя та у приватному секторі;
- інформаційна взаємодія з суспільством та комунікаційна підтримка реформ, доступ до інформації;

– створення доброчесної публічної служби (окремої уваги потребують судівський корпус, правоохоронні органи, працівники державних підприємств, представники політичних партій);

– запровадження ефективних механізмів виявлення, запобігання конфлікту інтересів, а також декларування майна, доходів, видатків і зобов'язань фінансового типу публічних службовців, що передбачає наскрізну перевірку засобами всіх доступних реєстрів та електронних систем обліку;

– ефективна діяльність всієї системи правоохоронних органів, яка здійснює антикорупційні заходи (особливе невдоволення викликає діяльність Державного бюро розслідувань та Національного агентства з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів; а також розпорошеність функцій щодо проведення досудового слідства, слідчих дій, попередження та припинення корупційних злочинів між великою кількістю органів, дублювання функцій та незрозумілість цієї системи для пересічного громадянина);

– протидія корупції в процесі приватизації та управління публічними ресурсами, усунення корупційних передумов ведення бізнесу, формування сприятливого для відмови від корупційної практики бізнес-клімату та нетолерантного ставлення бізнесу до корупції.

Найбільш очікуваними запитами суспільства у сфері антикорупційної політики є посилення системи виявлення та розслідування корупційних злочинів і пов'язаних із корупцією правопорушень, конфіскації майна, яке було предметом або доходом від злочинної діяльності, повернення конфіскованих доходів, здобутих злочинним шляхом з-за кордону, забезпечення невідворотності притягнення до відповідальності осіб, що вчинили корупційні або пов'язані з корупцією правопорушення.

Список використаної літератури

1. Корупція в Україні: розуміння, сприйняття, поширеність. Звіт за результатами опитування підприємців, експертів та населення в цілому / кол. авт. Київ : Ваіте, 2018. 42 с.

2. Корупція: теоретико-методологічні засади дослідження / кер. авт. кол. доц. І. О. Ревак. Львів : ЛьвДУВС, 2011. 220 с.

3. Державна антикорупційна політика і запобігання та протидія корупції на публічній службі в органах державної влади та органах місцевого самоврядування : монографія / авт. кол. : В. В. Василевич, Т. Е. Василевська, В. Ф. Нестерович [та ін.]; за ред. проф. Ю. В. Ковбасюка. Київ : Ліра-К; НАДУ, 2016. 524 с.

4. Корупція... 220 с.

5. Про внесення змін до Закону України “Про запобігання корупції” щодо викривачів корупції : Закон України № 1010 від 29.08.2019 р. URL : http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ЛЮ0013І.html (дата звернення: 02.09.2019).

6. Про запобігання корупції : Закон України № 1700-VII від 14.10.2014 р. (зі змінами станом на 21.11.2019 р.). URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1700-18> (дата звернення: 02.09.2019).

7. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014 – 2017 роки : Закон України № 1699-VII від 14.10.2014 р. URL : <https://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1699-18> (дата звернення: 02.09.2019).

8. Про Антикорупційну стратегію на 2018 – 2020 роки : проект закону № 8324 від 26.04.2018 р. URL : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=63942 (дата звернення: 02.09.2019).

9. Корупція в Україні... 42 с.

10. Боротьба з корупцією. URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeu/borotba-z-korupciyeu> (дата звернення: 02.09.2019).

11. Про запобігання корупції...

12. Про засади державної антикорупційної політики...

13. Про Антикорупційну стратегію...

14. Про засади державної антикорупційної політики...

15. Про Антикорупційну стратегію...

16. Боротьба з корупцією...

17. Про Антикорупційну стратегію...

18. Боротьба з корупцією...

19. Про внесення змін до Закону України “Про запобігання корупції”...

Статтю подано: 26.11.2019

Статтю схвалено: 11.12.2019

Kalashnyk Nadiia Serhiivna

*Doctor of Public Administration, Associate Professor,
Professor of the Department of Regional Management and Local Self-Government of the
Lviv Regional Institute of Public Administration of the National Academy
of Public Administration under the President of Ukraine*
ORCID: 0000-0003-0814-0246
e-mail: kalashnykn@ukr.net

TENDENCIES OF ANTI-CORRUPTION POLICY CHANGES IN UKRAINE

Problem setting. For many years, international and internal experts have stressed that since Independence, Ukraine has been heavily influenced by corruption both in the public administration and in the private sector. Accordingly, a considerable demand for active action of the state in the sphere of combating corruption as the mass phenomenon has formed in our society. For the sake of effectiveness, it is necessary to have the clear understanding of the strategy and directions of the state anti-corruption policy.

Recent research and publications analysis. Recent research and publications analysis testifies to the popularity of researches into the problems of forming and implementing public policies in the field of corruption prevention. Various aspects of anti-corruption policy were investigated by Z. Zhivak, S. Kondratiuk, and I. Revak (in terms of managing economic processes in society); V. Vasilevich, T. Vasilevska, V. Nestyrovich, Y. Kovbasyuk and others. (formation and implementation of the state anti-corruption policy), O. Bereza (as a factor in the implementation of socio-economic reforms). The separate block of sources on anti-corruption activities of the state are laws and accompanying documents, as well as reports of

international organizations and experts. On the other hand, during 2019 a number of significant state-political changes took place in Ukraine. That mainly influenced the visions and strategic decisions in various spheres of social and political life, including in the sphere of combating corruption.

Highlighting previously unsettled parts of the general problem. There are new visions to the development of anti-corruption policy in Ukraine based on the needs of society and the tendencies of administrative decisions, which are embodied in normative legal acts.

Paper main body. In the Corruption Perceptions Index (CPI), which is compiled by Transparency International's global anti-corruption organization and based on estimates from entrepreneurs and analysts, our country ranked 120th in the 2018 list of 180 countries in the world.

The article analyzes the Laws of Ukraine:

- “On Amendments to Certain Legislative Acts of Ukraine on Ensuring the Effectiveness of the Institutional Mechanism for Corruption Prevention”;
- “On Amendments to the Law of Ukraine” On Corruption Prevention “for Corruptors”;
- “On Prevention of Corruption” state anti-corruption policy in Ukraine (Anti-corruption strategy) for 2014 – 2017”;
- Draft Law of Ukraine “On Anti-Corruption Strategy 2018 – 2020”;
- Program Provisions of the Government of Ukraine Plan on Combating Corruption;
- Survey Report on Entrepreneurs, Experts and the Population as a whole “Corruption in Ukraine: Understanding, Perception, Prevalence” 2018.

Conclusions of the research and prospects for further studies. The analysis of the program documents showed the existence of certain main directions of the state policy in the sphere of prevention of corruption, implementation of which is necessary for overcoming (maximum reduction) of this phenomenon. From the point of view of the modern Ukrainian politicum the following areas are:

- improvement of legal regulation of issues of prevention, detection and counteraction of corruption;
- formation in society of intolerant corruption in all spheres of public life and in the private sector;
- information interaction with the society and communication support for reforms, access to information;
- creation of a virtuous public service (special attention is needed by the judiciary, law enforcement agencies, employees of state-owned enterprises, representatives of political parties);
- the introduction of effective mechanisms for identifying, preventing conflicts of interest, as well as declaring property, income, expenses and liabilities of the financial nature of public authorities, which provides for cross-checking by means of all available registers and electronic accounting systems;
- effective activity of the entire law enforcement system, which carries out anti-corruption measures;
- counteracting corruption in the process of privatization and management of public resources, eliminating corruption preconditions for doing business, forming a favorable climate for corrupting the business climate and intolerant business attitude to corruption.

Key words: state policy; anti-corruption measures; strategy; fight against corruption; state authorities; society.

References

1. *Koruptsiia v Ukraini: rozuminnia, spryiniattia, poshyrenist. Zvit za rezultatamy opytuvannia pidpriansiv, ekspertiv ta naseleння v tsilomu.* (2018). Kyiv: Vaite. 42 p. [in Ukrainian].
2. Revak, I. O. (Eds.). (2011). *Koruptsiia: teoretyko-metodolohichni zasady doslidzhennia.* Lviv: LvDUVS. 220 p. [in Ukrainian].
3. Vasylevych, V. V., Vasylevska, T. E., Nesterovych, V. F., et al., Kovbasiuka, Iu. V. (Eds.). (2016). *Derzhavna antykoruptsiina polityka i zapobihannia ta protydiia koruptsii na publichnii sluzhbi v orhanakh derzhavnoi vlady ta orhanakh mistsevoho samovriaduvannia.* Kyiv: Lira-K; NAPA. 524 p. [in Ukrainian].
4. Revak, I. O. (2011). *Koruptsiia... 220 p.*
5. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro zapobihannia koruptsii” shchodo vykryvachiv koruptsii. № 1010. (2019) [in Ukrainian].
6. Pro zapobihannia koruptsii. № 1700-VII. (2014) [in Ukrainian].
7. Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky v Ukraini (Antykoruptsiina stratehiia) na 2014 – 2017 roky. № 1699-VII. (2014) [in Ukrainian].
8. Pro Antykoruptsiinu stratehiu na 2018 – 2020 roky. № 8324. (2018) [in Ukrainian].
9. Revak, I. O. (2011). *Koruptsiia... 220 p.*
10. *Borotba z koruptsiieiu.* URL : <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/reformi/verhovenstvo-prava-ta-borotba-z-korupciyeyu/borotba-z-korupciyeyu> [in Ukrainian].
11. Pro zapobihannia koruptsii...
12. Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky...
13. Pro Antykoruptsiinu stratehiu...
14. Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky...
15. Pro zapobihannia koruptsii...
16. Pro zasady derzhavnoi antykoruptsiinoi polityky...
17. Pro Antykoruptsiinu stratehiu...
18. *Borotba z koruptsiieiu...*
19. Pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy “Pro zapobihannia koruptsii”...

Paper submitted: 26.11.2019

Paper accepted: 11.12.2019

Цитування: Калашник Н. С. Тенденції змін антикорупційної політики в Україні // Ефективність державного управління : зб. наук. пр. Вип. 4(61) : у 2 ч. Ч. 1 / за заг. ред. чл.-кор. НАН України В. С. Загорського, доц. А. В. Ліпенцева. Львів : ЛІРІДУ НАДУ, 2019. С. 110—122. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.61.2019.198504>).

Citation: Kalashnyk, N. S. (2019). Tendencies of anti-corruption policy changes in Ukraine. *Efficiency of Public Administration*, Issue 4(61), pp. 110-122. (DOI: <https://doi.org/10.33990/2070-4011.61.2019.198504>).